Ajuntament de Sabadell

CEDID Centre d´Estudis sobre Dictadures i Democràcies

UAB Universitat Autònoma de Barcelona

PLA DE MEMÒRIA DEMOCRÀTICA DE SABADELL

(2022-2026)

Àrea de Feminisme, Benestar Animal i Participació
Programa de Memòria Històrica
Gener 2022

El document electrònic ha estat aprovat. Mitjançant el codi de verificació segura 4K6J5J125J3K326D0XO8 pot comprovar la validesa de la firma electrònica dels documents signats al lloc web que li proporciona l'entitat emissora d'aquest document.

ÍNDEX

PLA DE MEMÒRIA DEMOCRÀTICA DE SABADELL (2022-2026) 3
1. Introducció. 3
1.1. Les polítiques de Memòria.....3
1.2. Antecedents a Sabadell.....4
2. Marc competencial i fonaments de dret.....5
3. Abast i períodes de la Memòria Democràtica i la seva projecció en aquest Pla 6
4. Governança 6
4.1. El Programa de Memòria Històrica.....6
4.2. La Comissió Tècnica de Memòria Democràtica 7
4.3. La Taula d'Entitats de Memòria Democràtica.....7
5. Eixos; Objectius específics i actuacions 9
Eix 1: La garantia del dret ciutadà a la Memòria. 9
Eix 2: Educar en [i divulgar la] Història per construir una memòria ciutadana. 12
Eix 3: Feminització de la memòria pública 24

Annex 1: Quadre sinòptic. Objectius, accions i indicadors. 27

El document electrònic ha estat aprovat. Mitjançant el codi de verificació segura 4K6J5J125J3K326D0XO8 pot comprovar la validesa de la firma electrònica dels documents signats al lloc web que li proporciona l'entitat emissora d'aquest document.

PLA DE MEMÒRIA DEMOCRÀTICA DE SABADELL (2022-2026)

1. Introducció

1.1. Les polítiques de Memòria

Des de finals del passat segle XX l'acció de les entitats memorialístiques va aconseguir posar en l'agenda política l'anomenada «memòria històrica», que no deixava de ser una manera de referir-se a l'acció, tant cívica com oficial, de posar en valor el passat democràtic de la nostra societat –previ a la victòria franquista de 1939– i a la lluita contra la dictadura per restaurar sistema de llibertats comparable, com a mínim, al que li havia estat arrabassat. Sens dubte, la fita fonamental fou la Llei 52/2007, de 26 de desembre, per la qual es reconeixen i amplien drets i s'estableixen mesures en favor dels qui van sofrir persecució o violència durant la guerra civil i la dictadura (BOE, núm. 310 de 27 de desembre de 2007), que havia anat precedida per la Llei del Parlament de Catalunya 31/2007, de 31 d'octubre, del Memorial Democràtic (DOGC, núm. 5006 de 12 de novembre de 2007).

D'aleshores ençà –i polèmiques polítiques al marge–, les institucions oficials han assumit com a part de les seves funcions garantir el dret ciutadà al coneixement del passat recent per mitjà de facilitar l'accés a la documentació que custodien, promoure específicament la recerca sobre el període de referència i procedir a la seva adequada divulgació. Un pas més en aquesta direcció l'ofereix l'Avantprojecte de Llei de Memòria Democràtica, de 15 de setembre de 2020, que volia completar la tasca, encara molt parcial, que s'havia proposat en el seu moment la Llei 52/2007, com es desprèn del seu títol, i que va anar acompanyada de la convocatòria continguda en la Resolució de 10 de setembre de 2020, publicada com a 29504. Extracto de la Resolució, de 10 de setembre de 2020, per la qual es convoquen subvencions destinades a activitats relacionades amb la recuperació de la Memòria Democràtica i les Víctimes de la Guerra Civil i de la Dictadura (BOE núm. 244 de 12 de setembre de 2020).

En el títol II, anomenat de «Polítiques integrals de memòria democràtica», en el capítol IV, l'avantprojecte esmentat parla de la necessitat de «promoure i garantir en la ciutadania el coneixement de la història democràtica espanyola i la lluita pels valors i

El document electrònic ha estat aprovat. Mitjançant el codi de verificació segura 4K6J5125J3K326D0XO8 pot comprovar la validesa de la firma electrònica dels documents signats al lloc web que li proporciona l'entitat emissora d'aquest document.

les llibertats democràtiques»[1] en la línia que indicàvem i que, molt probablement, comportarà que la cronologia fins ara considerada encara s'hagi d'expandir vers els processos de construcció d'una societat democràtica, que es remunten a força anys abans de la proclamació de la Segona República i que, de fet, la varen possibilitar. Igualment, i com ja indicàvem en l'informe de 2020, «per bé que entre els objectius de l'avantprojecte de llei el de l'homenatge i la reparació a les víctimes i als seus familiars continuïn essent elements determinants, es dibuixa clarament una perspectiva més àmplia perquè assumeix la condició dels i de les activistes. Cal tenir en compte que –sortosament– ni tots els defensors, ni totes les defensores de les llibertats democràtiques varen acabar per ser víctimes de la dictadura, ni les víctimes de la dictadura –per bé que hi pugui haver excepcions– no van ser-ho de forma aleatòria, sinó com a conseqüència de la seva participació en alguna mesura en la "lluita" de la qual parlava Marcelino Camacho», en relació amb el seu llibre de memòries *Confieso que he luchado*, 1990).

1.2. Antecedents a Sabadell

Com indicàvem a l'informe repetides vegades esmentat, Sabadell i els seus equips de govern municipals varen actuar en aquest sentit *avant la lettre* des de 1979, quan aquesta temàtica estava en mans només d'administracions locals pioneres. Després dels processos legislatius ressenyats de 2007, el 5 d'octubre de 2010 el Ple Municipal de Sabadell s'adherí a la Xarxa d'Espais de Memòria del Memorial Democràtic de Catalunya. Un pas més es va fer en l'anterior etapa de mandat municipal amb el Programa de Memòria Històrica de Sabadell de juny de 2018, encara en curs en força de les seves accions. No voldríem deixar de destacar aquí, tot i que en algun cas seran esmentades més endavant, ni la creació de la taula d'entitats que tingué lloc en aquest marc, ni les línies de treball seguides des d'aleshores: Memòria dels deportats als camps nazis i altres víctimes del nazisme (1940-1945); Espais de Memòria (finals del segle XIX - 1976); Memòria dels represaliats al segle XX; Memòria institucional municipal; Memòria simbòlica a l'espai públic; Memòria de la Guerra Civil espanyola (1936-1939). En bona mesura també perquè han estat entre les fites resseguides per al disseny d'aquest Pla.

1 Disponible en línia a https://www.mpr.gob.es/servicios/participacion/Documents/APL%20Memoria%20Democr%C3%A1tica.pdf

El document electrònic ha estat aprovat. Mitjançant el codi de verificació segura 4K6J5J125J3K326D0XO8 pot comprovar la validesa de la firma electrònica dels documents signats al lloc web que li proporciona l'entitat emissora d'aquest document.

2. Marc competencial i fonaments de dret

- La Llei estatal de 52/2007, per la qual es reconeixen i amplien drets i s'estableixen

  mesures en favor dels qui van patir persecució o violència durant la Guerra Civil i la

  dictadura.

  (Actualment es debat al Congrés el Projecte de Llei de Memòria Democràtica).

- L'Estatut de Catalunya, en l'article 54, determina que la Generalitat i els altres poders

  públics han de vetllar pel coneixement i el manteniment de la memòria històrica de

  Catalunya, com a patrimoni col·lectiu, que testimoniï la resistència i la lluita pels

  drets i les llibertats democràtiques.

- La Llei 13/2007, del 31 d'octubre, en què el Parlament de Catalunya aprova la creació del Memorial Democràtic, com a entitat de dret públic dotada de personalitat jurídica pròpia i plena capacitat d'obrar, tant en l'àmbit públic com en el privat, en l'exercici de les funcions que aquesta Llei encomana.

  (Actualment es debat al Parlament la Proposició de Llei de memòria democràtica de Catalunya)

- El 28 de febrer de 2010, mitjançant una Ordre del Departament d'Interior de Relacions

  Institucionals i Participació de la Generalitat de Catalunya, es crea la Xarxa d'Espais de Memòria del Memorial Democràtic de Catalunya.

- El 5 d'octubre de 2010, el Ple municipal de Sabadell s'adhereix a la Xarxa d'Espais de

  Memòria del Memorial Democràtic de Catalunya.

El document electrònic ha estat aprovat. Mitjançant el codi de verificació segura 4K6J5J125J3K326D0XO8 pot comprovar la validesa de la firma electrònica dels documents signats al lloc web que li proporciona l'entitat emissora d'aquest document.

- El 5 d'octubre de 2021, el Ple municipal de Sabadell aprova la signatura d'un nou conveni amb la Xarxa d'Espais de Memòria del Memorial Democràtic de Catalunya.

- El 25 abril de 2016, l'Ajuntament de Sabadell s'adhereix a la Xarxa Mai Més de l'Amical de Mauthausen.

3. Abast i períodes de la memòria democràtica i la seva projecció en aquest Pla

Per tal d'acotar, no de manera excloent però sí referent, els períodes històrics a què fa referència aquest Pla de Memòria Democràtica i les seves accions, fixem l'etapa 1931-1982 com a referència en què se centra aquest Pla, sense excloure que de forma puntual i raonada es poden incloure referències, activitats o commemoracions relacionades a fets i protagonistes anteriors o posteriors a aquesta etapa.

Aquesta acotació agafa com a referència el que estipula la Llei 13/2007, del Memorial Democràtic, en el seu article 2: "El Memorial Democràtic té per objecte desplegar les polítiques públiques del Govern adreçades a l'acció cívica de recuperació, commemoració i foment de la memòria democràtica i, en concret, del coneixement del període de la Segona República, de la Generalitat republicana, de la Guerra Civil, de les víctimes del conflicte per motius ideològics, de consciència, religiosos o socials, de la repressió de la dictadura franquista, de l'exili i la deportació, de l'intent d'eliminar la llengua i la cultura catalanes, dels valors i les accions de l'antifranquisme i de totes les tradicions de la cultura democràtica, amb la finalitat de donar a conèixer d'una manera científica i objectiva el passat recent i estimular la comprensió del temps present".

4. Governança

4.1. El Programa de Memòria Històrica

Durant el present mandat s'ha creat el Programa de Memòria Històrica, com un programa o servei específic, que penja de l'àrea de Feminismes, Benestar Animal i

El document electrònic ha estat aprovat. Mitjançant el codi de verificació segura 4K6J5J125J3K326D0XO8 pot comprovar la validesa de la firma electrònica dels documents signats al lloc web que li proporciona l'entitat emissora d'aquest document.

Participació. Compta amb un equip propi format per la cap de Programa, que també ho és dels Serveis d'Acollida i de Drets Civils, i un responsable tècnic. Alguns tècnics especialistes del Servei de Drets Civils, de l'àmbit de la diversitat, la interculturalitat i la lluita contra el racisme i la xenofòbia també hi col·laboren puntualment.

La dotació econòmica d'aquest Programa, així com la calendarització de les accions previstes al Pla seran informades anualment a les diferents taules i comissions de seguiment d'aquest Pla, així com als grups municipals.

Cada any, al mes de novembre, es durà a terme una Comissió Informativa monogràfica amb l'objectiu de presentar la memòria de les accions fetes durant l'any, així com el pla d'actuació de l'any següent, amb el calendari d'accions i el pressupost corresponent.

Al final de cada any hi haurà una memòria explicativa de les accions realitzades amb una valoració final en relació amb els indicadors esmentats.

4.2. La Comissió Tècnica de Memòria Democràtica

El Programa de Memòria Històrica és l'encarregat de coordinar i treballar els continguts d'aquest pla de forma transversal. El principal mecanisme de coordinació i treball transversal és la Comissió Tècnica de Memòria Democràtica, formada per representants dels serveis de Cultura, Museu d'Història, Arxiu Històric, Educació, Participació, Feminismes, Comunicació, Obres Públiques, Urbanisme (Patrimoni) i Alcaldia.

4.3. La Taula d'Entitats de Memòria Democràtica

El Programa compta amb una Taula d'Entitats formada per representants d'entitats memorialistes o que treballen el tema de la Memòria Democràtica. L'adhesió de les diferents entitats és lliure i oberta. La Coordinació de la Taula pot convidar entitats a participar-hi i aquestes poden sol·licitar forma part de la Taula previ contacte amb el Programa de Memòria Històrica, que avaluarà la idoneïtat que l'entitat en qüestió formi part de la taula basant-se en els seus objectius estatutaris, historial d'accions realitzades en matèria de memòria democràtica, etc.

Actualment les entitats presents a la taula són:

El document electrònic ha estat aprovat. Mitjançant el codi de verificació segura 4K6J5J125J3K326D0XO8 pot comprovar la validesa de la firma electrònica dels documents signats al lloc web que li proporciona l'entitat emissora d'aquest document.

- Centro Cultural de Torre-romeu
- Sabadell per la República
- Fundació Bosch i Cardellach
- Òmnium Sabadell
- Universitat Popular de Sabadell
- Federació de Veïns de Sabadell
- CCOO
- UGT
- Amical de Mauthausen
- Can Capablanca
- Bruixes del Nord
- Federalistes d'Esquerres
- Memorial Lluis Companys

La Taula d'Entitats té com a objectiu:

- Fer el seguiment del Pla de Memòria Democràtica, des del seu disseny fins al desenvolupament i l'avaluació, per garantir que sigui com més plural, participatiu i rigorós millor.
- Proposar línies d'actuació, activitats i accions en matèria de memòria democràtica.
- Servir com a òrgan consultiu i de debat sobre temes relacionats amb les polítiques de memòria.
- Esdevenir un espai per compartir les accions i activitats de cada entitat, organitzar projectes conjunts, millorar les sinergies entre les entitats i amb l'Ajuntament.

La Taula d'Entitats es reuneix de forma estable un cop per trimestre. A la reunió de setembre s'estableix un calendari de reunions consensuat amb la mateixa Taula. Les convocatòries a les reunions es realitzen com a mínim una setmana abans de cada reunió i s'envia l'ordre del dia, l'acta de la reunió anterior i, si s'escau, altra documentació rellevant. Es demana confirmació d'assistència per poder preveure l'espai més adient per a la reunió, que pot ser presencial o telemàtica.

El document electrònic ha estat aprovat. Mitjançant el codi de verificació segura 4K6J5J125J3K326D0XO8 pot comprovar la validesa de la firma electrònica dels documents signats al lloc web que li proporciona l'entitat emissora d'aquest document.

5. Eixos; objectius específics i actuacions

Són tres els objectius estratègics del Pla de Mandat, 2021-23 que ens ajudaran estructurar el objectius específics i les actuacions concretes que proposem: «3 Garantir el dret de la ciutadania de Sabadell a la memòria democràtica», «4 Estimular els projectes, expressions i accions divulgatives i educatives en matèria de memòria democràtica, especialment als centres educatius» i «5 Feminitzar la memòria històrica: reconèixer i visibilitzar el paper de les dones en els processos de lluita pels valors democràtics». En cada cas, partirem de la diagnosi disponible sobre la seva situació actual establerta en el document *La memòria històrica de Sabadell 2020: informe de situació i propostes de futur*. A partir d'aquests referents, aquest Pla presenta 3 eixos: 1) La garantia del dret ciutadà a la memòria. 2) Educar en [i divulgar la] història per construir una memòria ciutadana i 3) Feminització de la memòria pública. Sota aquests eixos, se situen una sèrie d'objectius específics/actuacions. A l'Annex 1 es pot trobar el quadre sinòptic amb els eixos, els objectius específics/actuacions i els indicadors d'assoliment i seguiment dels mateixos.

1. Eix: La garantia del dret ciutadà a la memòria

A l'article 54 de l'Estatut d'autonomia de Catalunya que estableix, en primer lloc, l'obligació de la Generalitat i els altres poders públics de : *«vetllar pel coneixement i el manteniment de la memòria històrica de Catalunya com a patrimoni col·lectiu que testimonia la resistència i la lluita pels drets i les llibertats democràtiques*» i disposa que, «*amb aquesta finalitat han d'adoptar les iniciatives institucionals necessàries per al reconeixement i la rehabilitació de tots els ciutadans que han patit persecució com a conseqüència de la defensa de la democràcia i l'autogovern de Catalunya*». I que «*la Generalitat ha de vetllar perquè la memòria històrica es converteixi en símbol permanent de la tolerància, de la dignitat dels valors democràtics, del rebuig dels totalitarismes i del reconeixement de totes les persones que han patit persecució a causa de llurs opcions personals, ideològiques o de consciència*»

El document electrònic ha estat aprovat. Mitjançant el codi de verificació segura 4K6J5125J3K326D0XO8 pot comprovar la validesa de la firma electrònica dels documents signats al lloc web que li proporciona l'entitat emissora d'aquest document.

A l'exposició de motius de l'Avantprojecte de la Llei de memòria democràtica s'argumenta així l'anomenat «dret ciutadà a la memòria»:

«Des de la fi de les guerres civils i els conflictes mundials que van assolar Europa en el segle XX, i especialment des de l'Holocaust, l'impuls de les polítiques de memòria democràtica s'ha convertit en un deure moral que és indispensable enfortir per neutralitzar l'oblit i evitar la repetició dels episodis més tràgics de la història. El ferm compromís amb la pedagogia del "mai més" s'ha convertit en un imperatiu ètic fonamental en les societats democràtiques a tot el món.»[2]

L'argumentació es feu en la direcció del que ha estat una de les propostes de recerca i divulgació privilegiades per la Unió Europea en el marc del programa de suport a les xarxes europees d'investigació, anomenat Horizon 2020, dins del subprograma específic *Europe in a changing world – Inclusive, innovative and reflective societies*.[3] És en aquest sentit que l'Àrea de Feminisme, Benestar Animal i Participació ha anat definint la seva participació a la Xarxa d'Espais de Memòria del Memorial Democràtic i està encarant la seva relació amb el recentment implementat Programa de Memòria Democràtica de la Diputació de Barcelona.

Per prosseguir en la ruta de la neutralització de l'oblit i construir una societat compromesa amb el «mai més», cal establir compromisos i dotar-se dels recursos adequats per complir-los. Només així es poden garantir aquest o qualsevol altre dret ciutadà.

1.1. <u>Compromís ciutadà per les infraestructures d'història i memòria de la ciutat</u>

1.1.1. Impulsar la col·laboració entre els diversos serveis municipals per al manteniment i l'actualització de la informació pública sobre els recursos i les accions en matèria de memòria democràtica, a través de la Comissió Tècnica de Memòria Democràtica. En aquest sentit, cal facilitar la tasca que des de fa anys desenvolupen l'Arxiu Històric de Sabadell i el Museu d'Història de Sabadell, amb recursos que reforcin i millorin les actuals possibilitats d'acció, com les que s'indiquen en el

2 Íbid.
3 Vegeu el web d'Horizon 2020 a https://ec.europa.eu/programmes/horizon2020/en/h2020-sections-projects

El document electrònic ha estat aprovat. Mitjançant el codi de verificació segura 4K6J5J125J3K326D0XO8 pot comprovar la validesa de la firma electrònica dels documents signats al lloc web que li proporciona l'entitat emissora d'aquest document.

punt 1.1.3, 1.1.4 i el punt 1.2, sense oblidar plantejaments més tradicionals que caldria recuperar, com ara línies editorials.

1.1.2. Impulsar la difusió de les activitats memorials per part de les entitats per mitjà dels canals existents de l'Ajuntament i els nous canals previstos en el present Pla.

1.1.3. Introduir, de cara a la promoció i difusió dels recursos i les accions compreses en aquest pla, un espai web i eines que en permetin una difusió atractiva per al públic jove: codis QR, *apps, podcasts...*

1.1.4. Impulsar la creació o transformació d'un espai d'exposicions temporals de les dimensions adequades per poder fer efectiva la col·laboració amb institucions publiques a què fa referència el Pla de Mandat en els seus apartats 2.3 a 2.5 amb referència específica a Memorial Democràtic, altres municipis i universitats (pàgina 115). En sintonia, també, amb el Pla de Museus que s'està elaborant i que té per objecte garantir la qualitat d'aquests equipaments per a la divulgació de la història i la memòria. Alternativament, aprofitar els altres espais existents i especialment la possibilitat d'aprofitar la xarxa de centres cívics com a espais descentralitzats per exposicions itinerants de petit format.

1.1.5. Impulsar la participació en l'impuls de l'espai d'exposicions d'entitats ciutadanes que puguin estar eventualment interessades en la recepció d'exposicions de caràcter històric/memorial referides a l'Edat Contemporània.

1.1.6. Explorar la possibilitat del mecenatge d'entitats privades sobre l'espai d'exposicions, sense compromís de participació en la seva gestió.

1.2. <u>Web de la història i la memòria de Sabadell</u>

1.2.1. Disseny d'un portal web que en primera instància sigui vehicle d'informació i transparència de les activitats en matèria de memòria.

El document electrònic ha estat aprovat. Mitjançant el codi de verificació segura 4K6J5125J3K326D0XO8 pot comprovar la validesa de la firma electrònica dels documents signats al lloc web que li proporciona l'entitat emissora d'aquest document.

1.2.2. Convertir el web en espai centralitzador de les activitats municipals en matèria d'història (imprescindible per a l'exercici memorial), enllaçant-hi el conjunt de les que es programin i mantenint referència permanent a les activitats realitzades i als seus resultats. L'actuació inclouria activitats tant de tipus divulgatiu general, educatiu adreçat als centres d'ensenyament, com, en el seu, de caire científic.

1.2.3. Oferir dins del web un servei de localització per mapa de les senyalitzacions commemoratives i els espais de memòria senyalitzats o pendents de senyalització.

1.2.4. Convertir el web en dipòsit permanent de bases de dades que permetin l'accés de la ciutadania als noms i les dades de la repressió i de la lluita democràtica a la ciutat. Aquesta tasca podrà començar a fer a partir del material que subministrarà el Centre d'Estudis sobre Dictadures i Democràcies de la Universitat Autònoma de Barcelona (CEDID-UAB) «Sabadell: ciutadania i llibertats públiques, un model per a la memòria democràtica en contextos urbans» (projecte 167-MD-2020 del Ministeri de la Presidència, Relacions amb les Corts i Memòria Democràtica), en el qual ha col·laborat la regidoria, i que tancarà el seu procés al desembre de 2021. La inclusió de noves bases de dades estarà supeditada a l'execució de projectes similars en el futur.

1.2.5. Enllaçar de forma permanent materials d'interès ciutadà consultables en altres espais web de titularitat pública o privada, com ara els canals de Youtube de l'Arxiu Històric Municipal [url: https://www.youtube.com/channel/UCXP7XhGqNcd9mk65qa-Uxyw] i del Museu d'Història [https://www.youtube.com/channel/UC-UnO6pLC_opUCuzI4H0xuA], respectivament, que en millorin l'actual difusió, en compliment de l'objectiu estratègic 2 del Pla de Mandat «Consolidar i millorar els vincles amb les entitats memorialistes i els organismes supramunicipals per treballar coordinadament» (pàgina 114).

1.2.6. Elaborar programes d'ampliació, indexació i recopilació per a la seva consulta dels materials disponibles a la xarxa (audiovisuals o

El document electrònic ha estat aprovat. Mitjançant el codi de verificació segura 4K6J5J125J3K326D0XO8 pot comprovar la validesa de la firma electrònica dels documents signats al lloc web que li proporciona l'entitat emissora d'aquest document.

bibliogràfics) en col·laboració amb altres serveis municipals i entitats ciutadanes. Aquests programes haurien d'incloure la possibilitat de consulta i, arribat el cas, descàrrega en línia d'arxius audiovisuals i bibliogràfics, depenent de la seva natura i funcions.

2. Eix: Educar en [i divulgar la] història per construir una memòria ciutadana

Sense una tasca d'ensenyament i de divulgació els esforços de la recerca estan condemnats a quedar reclosos en espais acadèmics o –en qualsevol cas– a convertir-se en un «luxe» per a minories. La construcció d'una memòria ciutadana democràtica que consolidi l'imprescindible sentiment cívic que posa lliurement la individualitat al servei «del bé comú» necessita la implicació del sistema educatiu formal, tant com la coordinació entre els serveis municipals encarregats de portar a terme aquest pla i la comunitat educativa en el seu complex. Cal fomentar que als centres educatius es coneguin les iniciatives de recerca i divulgació per al seu correcte aprofitament, en un sentit informatiu i formatiu. Cal, igualment, que la comunitat educativa resulti proactiva per tal que la recerca i la divulgació es faci –també, tot i que no únicament– tenint en compte els interessos específics en cada moment. La mateixa proactivitat s'ha de fomentar en l'àmbit ciutadà per mitjà de la repetidament citada Taula de Memòria Democràtica de Sabadell.

2.1 Aprenent de Sabadell

El document electrònic ha estat aprovat. Mitjançant el codi de verificació segura 4K6J5J125J3K326D0XO8 pot comprovar la validesa de la firma electrònica dels documents signats al lloc web que li proporciona l'entitat emissora d'aquest document.

2.1.1 Divulgar mitjançat el web el coneixement de les activitats formatives en història i memòria que actualment fan els diferents serveis municipals i especialment els de Cultura: Museu d'Història, Arxiu Històric, etc.), que puguin ser d'interès per als centres d'ensenyament (exposicions, rutes de memòria, visites guiades...).

2.1.2 Fomentar, per mitjà de la creació d'una comissió *ad hoc,* la utilització per part dels centres d'ensenyament de les activitats formatives d'interès esmentades en el punt anterior i la participació en el disseny de noves activitats que responguin als seus interessos didàctics i pedagògics, així com un espai per compartir els recursos existents i les iniciatives sorgides des dels propis centres.

2.1.3 Impulsar, per mitjà de la Taula de Memòria Democràtica de Sabadell, el coneixement de les activitats formatives en curs i la participació en el disseny de noves activitats, amb atenció especial a aquells col·lectius implicats en la promoció cultural entre els seus associats (entitats associatives, aules de gent gran, etc.).

2.2. Memòria de la ciutat

2.2.1. Fomentar la recerca, en col·laboració amb l'àrea de Cultura i de la mà de les entitats i la investigació històrica local, sobre les matèries pròpies de l'activitat memorialística de la ciutat.

2.2.1.1. Memòria dels represaliats al segle XX. Desenvolupada de la Guerra Civil a la Transició mitjançant el projecte en curs «Sabadell: ciutadania i llibertats públiques, un model per a la memòria democràtica en contextos urbans».

2.2.1.2. Espais de Memòria (finals del segle XIX - 1976). Aquest apartat estaria relacionat, també, amb el punt 3.1. d'aquest programa. Treballar conjuntament per ampliar el treball, segons el cas, d'adequació senyalització i museïtzació dels espais de memòria de la ciutat des de les dates en què Sabadell pot considerar-se com a tal, així

El document electrònic ha estat aprovat. Mitjançant el codi de verificació segura 4K6J5125J3K326D0XO8 pot comprovar la validesa de la firma electrònica dels documents signats al lloc web que li proporciona l'entitat emissora d'aquest document.

com promoure la recuperació per a la ciutat d'espais com ara el Cercle Republicà Federal. Caldrà que la tasca de senyalització vagi acompanyada de l'adequada divulgació i manteniment que aquests espais mereixen. Alguns espais que entrarien a aquesta categoria serien els ja afegits a la Xarxa d'Espais de Memòria del Memorial Democràtic de Catalunya:

a) L'Arsenal i Polvorí de l'aeròdrom de Sabadell
b) Les coves de Sant Oleguer
c) El Pavelló Municipal d'Esports
d) La placa pintada del carrer de Josep Miquel Clapés

Així com altres espais com:

a) El Cercle Republicà Federal
b) La Caserna de la Guàrdia Civil
c) La placa del carrer de Francesc Macià (1934)
d) Les escoles del bosc de Can Rull
e) la Fàbrica Baygual i Llonch - Aeronàutica Naval – *Parque Eventual de Cataluña* i l'Aeroport *(1936-1946)*
f) Restes de la garita de vigilància de Can Gambús
g) La seu central de l'antiga Caixa de Sabadell
h) Refugi antiaeri del carrer de Buxeda cantonada amb el carrer de Tetuan.
i) El bosc de Togores (creació de l'Assemblea Democràtica de Sabadell, 1974).
j) L'antic Bar El Diluvio
k) La Cooperativa La Sabadellenca
l) La casa de Lluís Companys a Can Rull
m) La casa de la Maternitat

2.2.1.3. Sabadell a l'exili. Plantejar una acció de recerca a mitjà termini que permeti tractar amb el màxim de rigor un dels episodis encara més desconeguts de la història sabadellenca, en la mesura que va tenir lloc fora de les fronteres espanyoles, avui encara valorat a partir

El document electrònic ha estat aprovat. Mitjançant el codi de verificació segura 4K6J5J125J3K326D0XO8 pot comprovar la validesa de la firma electrònica dels documents signats al lloc web que li proporciona l'entitat emissora d'aquest document.

d'experiències individuals.

2.2.1.4. Fomentar el debat ciutadà, la recerca i la divulgació de la memòria dels diferents col·lectius en la defensa dels drets civils i dels drets i llibertats de Catalunya. Per exemple, els fets i els protagonistes de la defensa dels drets del col·lectiu LGTBI; la memòria del poble gitano, col·lectiu amb una presència notable a Sabadell i que compta amb episodis marcats per la repressió i la discriminació (Lleis antigitanes, "La Gran Redada", "Ley de Vagos y maleantes", el Porraimos o holocaust gitano...); o la diversitat de creences i conviccions, tot això d'acord amb el Pla Sabadell Ciutat Intercultural.

2.2.1.5. Plantejar una acció de recerca i la divulgació per tractar la memòria de les migracions del període 1939-1975.

2.2.1.6. Recuperar la memòria de la repressió patida per la llengua i la cultura catalanes en l'època franquista, com també les seves derivades durant del període de la transició a la democràcia.

2.2.1.7. Recuperar la memòria de les entitats de la ciutat que, des d'abans de la transició, han estat referents pels valors democràtics.

2.2.1.8. Fomentar la recerca, especialment amb els testimonis orals, de les persones lluitadores antifeixistes que encara viuen, que van fer de Sabadell una de les ciutats més destacades pel que fa a les lluites obreres i socials del tardofranquisme. La recuperació de la memòria oral, a partir de les accions ja fetes en aquest sentit, les que estan en curs i les que es projectin en un futur seran objecte d'una especial cura, amb l'objectiu de conservar-les i difondre-les. Alguns dels fets més destacats són les lluites obreres de principis dels anys 1970, les mobilitzacions veïnals que donen pas a la constitució de la

El document electrònic ha estat aprovat. Mitjançant el codi de verificació segura 4K6J5J125J3K326D0XO8 pot comprovar la validesa de la firma electrònica dels documents signats al lloc web que li proporciona l'entitat emissora d'aquest document.

Federació d'Associacions de Veïns, la constitució de l'Assemblea Democràtica de Sabadell, la lluita per l'Amnistia o la Vaga General de 1976, amb els seus precedents i conseqüències.

2.2.2. Accions concretes de recerca

2.2.2.1. Acció «El feixisme i la ciutat: Sabadell en el "Nou Ordre" hitlerià, 1939-1945». D'acord amb l'acció ja consolidada i en curs «Memòria dels deportats als camps nazis i altres víctimes del nazisme (1940-1945)» i la voluntat de mantenir el conveni anual amb l'Amical de Mauthausen per formar part de la Xarxa de memòria i prevenció del feixisme "Mai Més" i el projecte "Sabadell-Mauthausen", així com ampliar el nombre de convenis establerts amb altres entitats memorialistes, com l'Amical de Ravensbrück. Aquesta acció impulsaria el coneixement dels efectes del feixisme sobre la ciutat, amb un millor coneixement de les institucions pròpies d'aquest sistema polític i la seva presència a Sabadell, les visites de representants de règims polítics similars (alemany, italià) i els suports socials locals.

2.2.2.2. D'acord amb el que s'assenyala en el punt 2.2.1.3, sobre l'estat dels coneixements sobre l'exili a la ciutat, desenvolupar una primera recerca centrada en l'èxode de 1939 per la frontera francesa i els camps de refugiats al sud de França. Aquesta primera recerca caldria que fos ampliada en el futur en direcció del millor coneixement de l'exili americà a països com Xile, Mèxic, etc.

2.2.2.3. Accions de divulgació pública dels resultats de la recerca a partir d'exposicions, conferències i, si escau, visita als llocs de memòria de referència. Implementar aquestes accions a dos nivells: a) divulgació ciutadana i b) divulgació «escolar» adreçada específicament als centres

El document electrònic ha estat aprovat. Mitjançant el codi de verificació segura 4K6J5J125J3K326D0XO8 pot comprovar la validesa de la firma electrònica dels documents signats al lloc web que li proporciona l'entitat emissora d'aquest document.

de secundària.

2.2.2.4. Crear un premi per a estudis de diferents nivells (Treball de Final de Màster, Final de Grau o Projectes de Recerca de Batxillerat) que tinguin a veure amb la història i la memòria del Sabadell contemporani, que s'atorgui a treballs finalitzats i avaluats positivament pels tribunals acadèmics. Es valoraran especialment els treballs que tinguin perspectiva de gènere, d'acord amb el punt 3 d'aquest programa.

2.2.3. Accions de divulgació

2.2.3.1. Utilitzar el web per a la divulgació inicial de materials resultat de la recerca en un format de lliure utilització per part de la ciutadania, d'acord amb l'esmentat en el punt 1.2.6. d'aquest programa (vegeu igualment el punt 2.2.2.3).

2.2.3.2. Fomentar el coneixement dels recursos audiovisuals disponibles sobre la ciutat a partir de dues línies de treball («Sabadell fotografiat» i «Sabadell filmat»). Els primers passos en aquesta direcció es farien per mitjà del web aprofitant l'enllaç al qual ja està disponible –però dispers–, tal com preveu el punt 1.1.5. d'aquest programa. Per a aquesta tasca cal comptar amb l'Arxiu Històric de Sabadell, a més d'altres entitats i institucions amb fons audiovisuals, com la Filmoteca de Catalunya.

2.2.3.3. Dissenyar, amb implicació ciutadana, de les entitats i dels centres educatius, rutes urbanes pels espais de memòria de la ciutat (punt 2.2.1.2) i guies d'aquestes rutes amb material digital i imprès, a manera de "museu a l'aire lliure" o "ciutat museu".

2.2.3.4. Presentació pública adreçada a institucions, entitats,

El document electrònic ha estat aprovat. Mitjançant el codi de verificació segura 4K6J5J125J3K326D0XO8 pot comprovar la validesa de la firma electrònica dels documents signats al lloc web que li proporciona l'entitat emissora d'aquest document.

centres educatius i oberta al públic en general del programa d'accions d'aquest Pla.

2.2.3.5. Fomentar la participació de testimonis directes (lluitadors i lluitadores antifranquistes, persones represaliades...) en activitats divulgatives (per a població en general) i educatives (per escoles i instituts).

2.2.4. Memòria institucional de la ciutat (vegeu també el punt «3. Feminització de la memòria pública»).

2.2.4.1. Revisió de la concessió d'honors i dignitats ciutadanes a persones i entitats de trajectòria contrària a la construcció democràtica, atenent –això no obstant– la tasca ja realitzada en aquesta direcció i les complexitats que poden presentar els casos de personatges de dimensió purament local.

2.2.4.2. Fomentar el debat ciutadà sobre aspectes de la memòria ciutadana d'altres països que impliquen la història espanyola i catalana, amb especial atenció als àmbits geogràfics que en algun moment formaren part de l'Imperi Hispànic de l'Edat Moderna (p. e. les estàtues dels conquistadores a Amèrica Llatina i els EUA) i de l'Imperi Colonial de l'Edat Contemporània (p. e. el cas Antoni López, marquès de Comillas a Barcelona).

2.2.4.3. Ampliar la tasca de divulgació feta per Ricard Simó Bach (vegeu, per exemple, *100 sabadellencs en els nostres carrers*, 1984), –a partir de la qual es va dissenyar el model de plaques dels carrers de la ciutat– donant a conèixer la identitat dels sabadellencs i sabadellenques que figuren en el nomenclàtor i de les persones i entitats que han estat objecte d'honors i dignitats ciutadanes fins avui.

El document electrònic ha estat aprovat. Mitjançant el codi de verificació segura 4K6J5J125J3K326D0XO8 pot comprovar la validesa de la firma electrònica dels documents signats al lloc web que li proporciona l'entitat emissora d'aquest document.

2.2.5. Els actes commemoratius i de sensibilització periòdics

2.2.5.1. 27 de gener: Dia internacional de Commemoració de les víctimes de l'Holocaust. Sabadell compta amb una tradició arrelada de celebrar un acte anual en memòria de les víctimes de l'Holocaust. Durant molts anys aquest acte, consistent en una ofrena floral, tenia lloc davant del monòlit en record de les persones sabadellenques mortes als camps nazis i a totes les víctimes del nazisme, ubicat en primera instància al parc periurbà de la Salut i, des de l'any 2018, a la plaça de Montserrat Roig. Aquell mateix any, es va canviar la data d'aquest acte i passà del dia de la Salut al dia 27 de gener, en sincronia amb el Dia Internacional de Commemoració de les Víctimes de l'Holocaust decretat per la ONU. Es dia refereix especialment a la *shoà,* a l'holocaust del poble jueu, tot i que no podem obviar la repressió sobre altres pobles i col·lectius especialment represaliats pel nazisme i el feixisme: el poble gitano, el col·lectiu LGTBI, persones amb diversitat funcional, opositors polítics, Testimonis de Jehovà...

2.2.5.2. 5 de febrer: Dia Nacional de l'Exili i la Deportació. A Sabadell, es calcula que més de 1.300 persones van marxar a l'exili. Recuperem la memòria de l'exili, que implica una penosa fugida pels Pirineus, la reclusió a camps de concentració francesos, l'ingrés a la Legió o a la Companyia de Treballadors Estrangers (CTE) i en alguns casos la posterior deportació als camps nazis. Implica també la separació de les famílies i l'impacte que això té tant per a la persona que s'exilia –majoritàriament home soldat en retirada– com per a les dones, persones grans i infants.

2.2.5.3. 14 d'abril: Dia de la Segona República Espanyola. Recordem aquest fet històric que es va precipitar amb la

El document electrònic ha estat aprovat. Mitjançant el codi de verificació segura 4K6J5J125J3K326D0XO8 pot comprovar la validesa de la firma electrònica dels documents signats al lloc web que li proporciona l'entitat emissora d'aquest document.

victòria dels republicans a les eleccions municipals del 1931. Reivindiquem els valors republicans de “llibertat, igualtat i fraternitat” i que amb aquests valors es va voler avançar cap a un país més just, en els drets de les dones, en la universalització de l’educació i la cultura o en la laïcitat.

2.2.5.4. 26 d’abril: Bombardeig de Gernika. Una de les sirenes que va sonar a Gernika, el 26 d’abril de 1937, per alertar del bombardeig imminent de l'aviació de la Legió Còndor pertanyent a l'exèrcit nazi es va fabricar als tallers de La Electricidad, SA de Sabadell. A resultes del bombardeig van morir centenars de persones de Gernika i la població va quedar gairebé destruïda. A l’agost de 1937, l’Ajuntament de Sabadell va adquirir una sirena d’un model molt similar i de la mateixa fàbrica sabadellenca, que es troba instal·lada en un terrat de la casa de la vila.

2.2.5.5. 5 de maig: Dia d’homenatge als espanyols deportats i morts als camps de concentració i a les víctimes espanyoles del nazisme. Instaurat pel govern espanyol el 2019, fa referència als republicans deportats als camps de concentració.

2.2.5.6. 15 d’octubre: Dia Nacional en Memòria de les víctimes de la Guerra Civil i les víctimes de la repressió de la dictadura franquista (aniversari de l’assassinat de Lluis Companys).

2.2.6. Commemoracions específiques al període 2022-2026 (efemèrides que commemoren l’aniversari d’un esdeveniment concret que representa un número múltiple de 10 (70, 80, 90...) o múltiple de 25 (25, 75, 125...).

2.2.6.1. Febrer de 2023: 150è aniversari de la proclamació de la Primera República.

El document electrònic ha estat aprovat. Mitjançant el codi de verificació segura 4K6J5J125J3K326D0XO8 pot comprovar la validesa de la firma electrònica dels documents signats al lloc web que li proporciona l'entitat emissora d'aquest document.

2.2.6.2. Setembre de 2023: 50è aniversari del cop d'estat a Xile.

2.2.6.3. Setembre de 2023: 50è aniversari de la mort de Cipriano Martos.

2.2.6.4. 27 d'octubre de 2024: 50è aniversari de la constitució de l'Assemblea Democràtica de Sabadell.

2.2.6.5. Gener de 2025: 80è aniversari de l'alliberament d'Auschwitz.

2.2.6.6. Maig de 2025: 80è aniversari de l'alliberament de Mauthausen.

2.2.6.7. Febrer de 2026: 50è aniversari de la Vaga General Política a Sabadell (commemoració abordada en un marc més ampli que posi de manifest les lluites anteriors i esdeveniments precedents destacats, com el Manifest dels 95).

2.2.6.8. Juliol de 2026: 90è aniversari de l'inici de la Guerra Civil.

2.2.7. Actes de reconeixement i reparació

2.2.7.1. Projecte *Stolpersteine*, del Memorial Democràtic de Catalunya. Les llambordes són dedicades als sabadellencs deportats als camps de concentració nazis i a les germanes Angelina i Emília Masachs Burruel, assassinades pels nazis a la matança d'Oradour-sur-Glane (1944). Aquest projecte s'ha convertit en un dels elements més destacats pel que fa a la memòria a l'espai públic. Cal continuar amb la tasca de manteniment, difusió i ampliació d'aquest projecte, així com el seu potencial com a recurs pedagògic i educatiu.

El document electrònic ha estat aprovat. Mitjançant el codi de verificació segura 4K6J5J125J3K326D0XO8 pot comprovar la validesa de la firma electrònica dels documents signats al lloc web que li proporciona l'entitat emissora d'aquest document.

2.2.7.2. Projecte “Pedres de memòria”, en aquest cas amb llambordes dedicades a les víctimes mortals del franquisme. Es preveu la col·locació de 24 pedres de memòria (Cipriano Martos, Jaume Girbau i Esteve, els 18 sabadellencs afusellats al Camp de la Bota, els 3 executats pels consells de guerra sumaríssims i la miliciana Maria Garcia Sanchis, assassinada a Manacor), sense descartar altres que es puguin instal·lar a mesura que la investigació històrica reveli noves dades. La col·locació d’aquestes llambordes es farà amb una planificació tenint en compte aspectes com la disponibilitat pressupostària anual o el calendari d’elaboració de les llambordes al Taller de Günter Demnig.

2.2.7.3. Judicis sumaríssims: organitzar un acte de reconeixement i reparació a les víctimes i familiars de les víctimes dels judicis sumaríssims del franquisme, a Sabadell, xifrades en 1.686 persones. Sensibilitzar sobre aquests fets, informar la ciutadania de la llistaa pública de víctimes promogud pel Memorial Democràtic de la Generalitat de Catalunya, així com altres iniciatives de reconeixement i reparació.

2.2.7.4. Programa d’identificació genètica de la Generalitat de Catalunya, desplegat des de l’any 2017 gràcies a la Llei de Fosses aprovada el 10/2009 “sobre la localització i la identificació de les persones desaparegudes durant la Guerra Civil i la dictadura franquista i la dignificació de les fosses comunes”. En aquest moment hi ha unes 4.000 persones (famílies) registrades, a les quals s’ha fet gratuïtament una prova d’ADN i cada vegada que s’obre una fossa es fa una prova d’ADN de les restes i es creuen amb les proves d’ADN dels familiars. Es pot fer un acte de presentació d’aquesta iniciativa i contribuir a difondre-la a Sabadell.

El document electrònic ha estat aprovat. Mitjançant el codi de verificació segura 4K6J5J125J3K326D0XO8 pot comprovar la validesa de la firma electrònica dels documents signats al lloc web que li proporciona l'entitat emissora d'aquest document.

2.2.7.5. Projecte “Audiències memorials” de la Diputació de Barcelona. Organitzar un acte públic d’audiència de persones afectades per fets violents durant la Guerra Civil i/o la dictadura franquista, orientat a la reparació simbòlica i el reconeixement institucional.

2.2.7.6. Producció d’una exposició sobre el Tribunal d’Ordre Públic i la seva actuació sobre persones de Sabadell, que reculli també els testimonis d’aquestes persones. Tot el treball d’investigació i divulgació es dissenyarà amb una mirada que faciliti el treball conjunt amb els centres educatius. Els testimonis quedaran recollits en diversos audiovisuals que acompanyaran els continguts de l’exposició i serviran com a document memorial disponible a l’Arxiu Històric de Sabadell.

2.2.7.7. Actes de reconeixement als lluitadors antifeixistes de totes les èpoques, amb especial atenció a les persones protagonistes de la lluita antifranquista els darrers anys del règim i la transició que encara viuen.

2.2.7.8. Informació i retirada de les 33 plaques franquistes als edificis en coordinació i amb la gestió del departament d’habitatge i recuperar l’Informe sobre la permanència d’escuts, insígnies, plaques i altres objectes o mencions commemoratives d’exaltació, personal o col·lectiva, de la sublevació militar, de la Guerra Civil i de la repressió de la Dictadura a la ciutat de Sabadell.

2.2.7.9. Incloure la perspectiva de la memòria democràtica al reglament del Nomenclàtor en el qual actualment s’està treballant i incorporar una persona de la Taula Tècnica de Memòria Històrica a la Comissió del Nomenclàtor per representar aquest punt de vista.

El document electrònic ha estat aprovat. Mitjançant el codi de verificació segura 4K6J5J125J3K326D0XO8 pot comprovar la validesa de la firma electrònica dels documents signats al lloc web que li proporciona l'entitat emissora d'aquest document.

3. Eix: Feminització de la memòria pública

Que les dones han format part de la història de la humanitat tant com els homes és una afirmació banal: de quina altra manera hauria pogut ser? Ignorar la presència de les dones ha estat el resultat d'una opció artificiosa perquè és una obvietat que «sempre eren allà». Resulta necessària la recerca de les dones singulars que han jugat papers protagonistes similars als que han estat jutjats com a cabdals quan han estat efectuats per homes, perquè és una forma de posar de manifest que no hi ha diferències en molts aspectes, més enllà del rol social atribuït i de l'hegemonia patriarcal establerta. Ara bé, la tasca d'igualar –per exemple en el nomenclàtor– el recurs al «femení singular» en relació amb el «masculí singular» dominant està abocada a més frustracions que no pas èxits. No és només ni principalment des d'aquest enfocament que s'ha de construir l'adequada feminització de la memòria pública. Els protagonistes col·lectius –com deia l'enyorat Josep Fontana– donen una dimensió molt més real a la història social que no pas els individus singularitzats, per important –i gens de menystenir– que hagi pogut ser el seu paper específic. Si algun subjecte col·lectiu manca en una explicació històrica coherent és el de «la dona»: una història i una memòria cívica que aspirin a la ser completes s'han d'escriure en plural i, pel dèficit acumulat de generacions, específicament en «femení plural», com aquell que reemplaçà fa uns anys en una plaça l'alcalde franquista per les dones del tèxtil. I no només per recordar el maltractament o l'anomenada «doble victimització» de les lluitadores per la democràcia, sinó per explicar les seves realitzacions: perquè no només estem parlant de víctimes més o menys passives.

3.1 Memòria institucional municipal

3.1.1 Mantenir i ampliar el programa de revisió de la concessió d'honors i dignitats ciutadanes a persones i entitats de trajectòria contrària a la construcció democràtica i el seu reemplaçament per persones, entitats i col·lectius de trajectòria democràtica, amb especial atenció a la feminització de les concessions d'honors i dignitats (vegeu igualment l'apartat 2.2.4.1).

3.1.2 Impulsar la consciència ciutadana sobre com s'ha construït una memòria institucional a partir d'un conjunt de referents àmpliament masculinitzat.

El document electrònic ha estat aprovat. Mitjançant el codi de verificació segura 4K6J5125J3K326D0XO8 pot comprovar la validesa de la firma electrònica dels documents signats al lloc web que li proporciona l'entitat emissora d'aquest document.

3.1.3 Impulsar un millor coneixement de la desproporció encara existent entre gèneres en matèria de memòria institucional.

3.1.4 Encarregar un informe diagnosi específic que s'ocupi de marcar les insuficiències actuals de la presència de la memòria en femení a l'espai públic i les línies d'actuació que caldria seguir per invertir la tendència. En aquest sentit, la inversió de la tendència ha d'ocupar-se específicament de la repressió en perspectiva de gènere durant el període que ocupa actualment l'imaginari de la «memòria històrica», però també en períodes anteriors.

3.2 Memòria simbòlica a l'espai públic

3.2.1 Mantenir i ampliar el programa de senyalització de l'espai públic amb la prioritat imprescriptible de feminitzar la memòria ciutadana, amb especial atenció a moderar la tendència històrica de ressaltar el «masculí singular», transformant-la tendencialment en «femení plural», a partir de l'estudi esmentat en el punt 3.1.4. Sense descartar el "femení singular" que poden representar dones com Carme Simó (pedagoga), Balbina Pi (sindicalista), Teresa Rebull (activista i cantautora), Roser Dulcet i Encarnació Dulcet (sindicalistes), Agnès Viumala (esperantista) o Muriel Casals (professora i activista cultural), entre moltes altres.

3.2.2 Foment de la recerca i la divulgació en femení i en perspectiva de gènere a partir d'una priorització adequada de les accions futures de recerca i divulgació, garantint un nivell mínim de despesa en aquest sentit dins dels pressupostos de la regidoria.

3.2.3 Recuperació de la memòria oral de les dones de Sabadell. Malgrat les dificultats que pugui presentar, perquè les dones de moltes generacions ja no són entre nosaltres, cal fer un esforç específic en la recuperació, conservació i divulgació de la memòria oral quan volem construir una història de les dones. També les fonts escrites han estat concebudes des d'una perspectiva androcèntrica i només fonts específicament femenines poden contrarestar-ne l'efecte, tot entenent

El document electrònic ha estat aprovat. Mitjançant el codi de verificació segura 4K6J5125J3K326D0XO8 pot comprovar la validesa de la firma electrònica dels documents signats al lloc web que li proporciona l'entitat emissora d'aquest document.

que aquestes veus seran plurals, no només pel nombre, sinó per la diversitat.

3.2.3.1 Recollir la memòria de les dones del tèxtil.

3.2.3.2 Estudi sobre les dones al moviment veïnal de Sabadell. Gravació d'entrevistes i edició d'un estudi sobre el paper de les dones en el moviment veïnal de Sabadell, amb la participació, entre d'altres, de les protagonistes següents: Elena Bertran Martínez, Remei Bona Puigvert, Antonia Caubera Zapra, Virginia Domínguez Álvarez, Puri Foncubierta López, Assumpta Jané Renau, Anna López Muñoz, Teresa Llamas Frias, Mercedes Moreno Vargas, Montserrat Parera Domènech, Ana Sánchez López, Ovidia Sánchez Raquena, Eva Torralba Berenguer i Enriqueta Villalba Picó.

El document electrònic ha estat aprovat. Mitjançant el codi de verificació segura 4K6J5J125J3K326D0XO8 pot comprovar la validesa de la firma electrònica dels documents signats al lloc web que li proporciona l'entitat emissora d'aquest document.

El document electrònic ha estat aprovat. Mitjançant el codi de verificació segura 4K6J5J125J3K326D0XO8 pot comprovar la validesa de la firma electrònica dels documents signats al lloc web que li proporciona l'entitat emissora d'aquest document.

Annex 1: Quadre sinòptic. Objectius, accions i indicadors

Eixos	Objectius específics	Accions	Indicadors
1. La garantia del dret ciutadà a la memòria	1.1 Compromís ciutadà per les infraestructures d'història i memòria de la ciutat.	1.1.1 Impulsar la col·laboració entre els diversos serveis municipals per al manteniment i l'actualització de la informació pública a través de la Comissió Tècnica de Memòria Democràtica.	- Nombre de reunions de la Comissió Tècnica de Memòria Democràtica. - Nombre de membres de la Comissió. - Mitjana d'assistents a cada reunió. - Noves incorporacions. - Nombre de temes abordats als punts del dia.
		1.1.2 Impulsar la difusió de les activitats memorials per part de les entitats a través dels canals existents de l'Ajuntament i els nous canals previstos al present Pla.	- Nombre de reunions de la Taula d'Entitats de Memòria Democràtica. - Nombre de membres de la Taula. - Mitjana d'assistents a cada reunió. - Noves incorporacions. - Nombre de temes abordats als punts del dia. - Nombre d'activitats de les entitats difoses als canals municipals.
		1.1.4 i 1.1.5 Impulsar la creació d'un espai d'exposicions temporals. Amb espai per iniciatives d'entitats ciutadanes, explorant la possibilitat del mecenatge d'entitats privades.	- Proposta d'espai expositiu per projectes i exposicions. - Nombre d'exposicions realitzades. - Nombre d'exposicions itinerants.

		1.1.3. Introduir, de cara a la promoció i difusió dels recursos i les accions compreses en aquest pla, un espai web i eines que permetin una difusió atractiva pel públic jove: codis QR, apps, podcasts...	- Disseny del web de memòria democràtica. - Nombre de nous canals de difusió creats.
	1.2 Web de la història i la memòria de Sabadell.	1.2.1 Disseny d'un portal web que en primera instància sigui vehicle d'informació i transparència de les activitats en matèria de memòria.	- Presentació del web de memòria democràtica. - Nombre de publicacions. - Nombre de visitants. - Nombre de persones que es donen d'alta al formulari per rebre informació.
		1.2.2 Convertir el web en espai centralitzador de les activitats municipals en matèria d'història (imprescindible per a l'exercici memorial), enllaçant al conjunt de les que es programin i mantenint referència permanent a les activitats realitzades i als seus resultats.	- Nombre d'activitats anunciades al web.

El document electrònic ha estat aprovat. Mitjançant el codi de verificació segura 4K6J5J125J3K326D0XO8 pot comprovar la validesa de la firma electrònica dels documents signats al lloc web que li proporciona l'entitat emissora d'aquest document.

		1.2.3 Oferir dins del web un servei de localització per el mapa de les senyalitzacions commemoratives i els espais de memòria senyalitzats o pendents de senyalització.	- Creació i difusió del mapa dels espais de memòria.
		1.2.4 Convertir el web en dipòsit permanent de bases de dades que permetin l'accés de la ciutadania als noms i les dades de la repressió i de la lluita democràtica a la ciutat.	- Enllaç al web de la base de dades del projecte Ciudadanía y libertades públicas. - Enllaç al web d'altres bases de dades memorials.

El document electrònic ha estat aprovat. Mitjançant el codi de verificació segura 4K6J5J125J3K326D0XO8 pot comprovar la validesa de la firma electrònica dels documents signats al lloc web que li proporciona l'entitat emissora d'aquest document.

		1.2.5, 1.2.6, 2.2.3.1 i 2.2.3.2 Enllaçar de forma permanent materials d'interès ciutadà consultables en altres espais web de titularitat pública o privada, com ara els canals de Youtube de l'Arxiu Històric Municipal. Elaborar programes d'ampliació, indexació i recopilació per a la seva consulta dels materials disponibles a la xarxa (audiovisuals o bibliogràfics).	- Nombre de recursos externs enllaçats. - Nombre de publicacions (llibres, articles)… - Nombre de recursos audiovisuals.

2. Educar en [i divulgar la] història per construir una memòria ciutadana.	2.1 Aprenent de Sabadell.	2.1.1 Divulgar per mitjà del web el coneixement de les activitats formatives en història i memòria, que en l'actualitat realitzen els diferents serveis municipals.	- Secció al web dedicada a recursos per a professorat. - Enllaç a recursos formatius.

El document electrònic ha estat aprovat. Mitjançant el codi de verificació segura 4K6J5J125J3K326D0XO8 pot comprovar la validesa de la firma electrònica dels documents signats al lloc web que li proporciona l'entitat emissora d'aquest document.

El document electrònic ha estat aprovat. Mitjançant el codi de verificació segura 4K6J5J125J3K326D0XO8 pot comprovar la validesa de la firma electrònica dels documents signats al lloc web que li proporciona l'entitat emissora d'aquest document.

		2.1.2 Fomentar, per mitjà de la creació d'una comissió *ad hoc,* la utilització per part dels centres d'ensenyament de les activitats formatives d'interès esmentades en el punt anterior i la participació en el disseny de noves activitats que responguin als seus interessos didàctics i pedagògics, així com un espai per compartir els recursos existents i les iniciatives sorgides des dels propis centres.	- Nombre de reunions de la Taula de Professorat de Memòria Democràtica. - Nombre de membres de la Comissió. - Mitjana d'assistents a cada reunió. - Noves incorporacions. - Nombre de temes abordats als punts del dia.
	2.2 Memòria de la ciutat.	2.2.1.1 Projecte «Sabadell: ciudadanía y libertades públicas, un modelo para la memoria democrática en contextos urbanos».	- Creació de la base de dades sobre la repressió a Sabadell durant la Guerra Civil i el franquisme.
		2.2.1.2 Espais de Memòria (finals del segle XIX - 1976). Treballar conjuntament per ampliar el treball, segons el cas, d'adequació senyalització i museïtzació dels espais de memòria de la ciutat.	- Renovar el conveni d'espais de memòria amb el Memorial Democràtic. - Mantenir adequadament i millorar al museïtzació, segons el cas, els espais de memòria existents. - Indexar i promoure la investigació sobre altres espais de memòria. - Senyalitzar aquests "nous espais" (com a minin un per any).

		2.2.1.3, 2.2.2.2 i 2.2.2.3 Sabadell a l'exili. Plantejar una acció de recerca que permeti tractar amb el màxim de rigor aquest episodi amb accions de divulgació pública dels resultats de la recerca.	- Promoure un estudi sobre els sabadellencs a l'exili. - Presentació i difusió de l'estudi. - Manteniment conveni amb Amical de Mauthausen. - Nombre de convenis i acords amb entitats memorialistes.
		2.2.1.4, 2.2.1.5, 2.2.1.6 i 2.2.1.7. Fomentar el debat ciutadà, la recerca i la divulgació de la memòria dels diferents col·lectius i entitats en la defensa dels drets civils, dels drets i les llibertats de Catalunya i dels valors democràtics.	- Nombre d'activitats referides a la memòria col·lectius com les persones racialitzades, creences i conviccions, col·lectiu LGTBI, persones migrades, la persecució de la llengua i cultura catalanes)…
		2.2.1.8 i 2.2.3.5 Fomentar la recerca, especialment, amb testimonis orals, de les persones lluitadores antifeixistes que encara viuen i accions de divulgació.	- Nombre de testimonis recollits. - Nombre d'estudis realitzats. - Nombre d'accions de divulgació.

El document electrònic ha estat aprovat. Mitjançant el codi de verificació segura 4K6J5J125J3K326D0XO8 pot comprovar la validesa de la firma electrònica dels documents signats al lloc web que li proporciona l'entitat emissora d'aquest document.

El document electrònic ha estat aprovat. Mitjançant el codi de verificació segura 4K6J5J125J3K326D0XO8 pot comprovar la validesa de la firma electrònica dels documents signats al lloc web que li proporciona l'entitat emissora d'aquest document.

		2.2.2.1 Acció «El feixisme i la ciutat: Sabadell en el "Nou Ordre" hitlerià, 1939-1945». D'acord amb l'acció ja consolidada i en curs «Memòria dels deportats als camps nazis i altres víctimes del nazisme (1940-1945)».	- Manteniment del conveni amb l'Amical de Mauthausen. - Impuls del projecte «El feixisme i la ciutat: Sabadell en el "Nou Ordre" hitlerià».
		2.2.2.4 Crear un premi per a estudis de diferents nivells (Treball de Final de Màster, Final de Grau o Projectes de Recerca de Batxillerat que tinguin a veure amb la història i la memòria del Sabadell contemporani.	- Creació del premi.
		2.2.3.3 Dissenyar, amb implicació ciutadana, de les entitats i dels centres educatius, rutes urbanes pels espais de memòria de la ciutat (punt 2.2.1.2) i guies d'aquestes rutes amb material digital i imprès, a mode de "museu a l'aire lliure" o "ciutat museu.	- Dissenv de rutes urbanes de memòria democràtica. - Nombre de materials impresos. - Nombre de materials digitals.

El document electrònic ha estat aprovat. Mitjançant el codi de verificació segura 4K6J5J125J3K326D0XO8 pot comprovar la validesa de la firma electrònica dels documents signats al lloc web que li proporciona l'entitat emissora d'aquest document.

		2.2.3.4 Presentació pública adreçada a institucions, entitats, centres educatius i oberta al públic en general del programa d'accions.	- Presentació del Pla de Memòria Democràtica.
		2.2.4.1, 3.1.1 i 3.1.3 Revisió de la concessió d'honors i dignitats ciutadanes a persones i entitats de trajectòria contrària a la construcció democràtica amb especial atenció a la feminització de les concessions d'honors i dignitats.	- Revisar la llista de les concessions d'honor. - Proposta d'actuació. - Nombre de concessions revocades. - Nombre de noves concessions. - Nombre de canvis en femení.
		2.2.4.2 Fomentar el debat ciutadà sobre aspectes de la memòria ciutadana d'altres països que impliquen la història espanyola i catalana.	- Nombre d'accions relatives a esdeveniments de caire internacional.
		2.2.5.1 27 de gener: Dia internacional de Commemoració de les víctimes de l'Holocaust.	- Celebració d'un acte en memòria de les víctimes de l'holocaust. - Nombre d'entitats participants a l'ofrena floral. - Nombre d'assistents.

		2.2.5.2 Dia Nacional de l'Exili i la Deportació.	- Celebració d'acte de commemoració. - Nombre d'activitats proposades en el marc de la commemoració.
		2.2.5.3 14 d'abril: Dia de la República Espanyola.	- Celebració d'acte de commemoració. - Nombre d'activitats proposades en el marc de la commemoració.
		2.2.5.4 27 d'abril: Bombardeig de Gernika.	- Celebració d'acte de commemoració. - Nombre d'activitats proposades en el marc de la commemoració.
		2.2.5.5 5 de maig: Dia d'homenatge als espanyols deportats i morts als camps de concentració i a les víctimes espanyoles del nazisme.	- Celebració de l'acte en memòria dels deportats republicans amb la participació dels Instituts. - Nombre de centres educatius participants. - Nombre d'assistents.
		2.2.5.6 15 d'octubre: Dia Nacional en Memòria de les víctimes de la Guerra Civil i les víctimes de la repressió de la dictadura franquista (aniversari de l'assassinat de Lluis Companys).	- Celebració acte commemoració. - Nombre d'entitats participants. - Nombre d'assistents.
		2.2.6.1 Febrer de 2023: 150è aniversari de la proclamació de la Primera República.	- Programar una sèrie d'accions commemoratives. - Nombre d'entitats participants. - Nombre d'assistents als actes.

El document electrònic ha estat aprovat. Mitjançant el codi de verificació segura 4K6J5J125J3K326D0XO8 pot comprovar la validesa de la firma electrònica dels documents signats al lloc web que li proporciona l'entitat emissora d'aquest document.

El document electrònic ha estat aprovat. Mitjançant el codi de verificació segura 4K6J5J125J3K326D0XO8 pot comprovar la validesa de la firma electrònica dels documents signats al lloc web que li proporciona l'entitat emissora d'aquest document.

		2.2.6.2 Setembre de 2023: 50è aniversari del cop d'estat a Xile.	- Programar una sèrie d'accions commemoratives. - Nombre d'entitats participants. - Nombre d'assistents als actes.
		2.2.6.3 Setembre de 2023: 50è aniversari de la mort de Cipriano Martos.	- Programar una sèrie d'accions commemoratives. - Nombre d'entitats participants. - Nombre d'assistents als actes.
		2.2.6.4 27 d'octubre de 2024: 50è aniversari de la constitució de l'Assemblea Democràtica de Sabadell.	
		2.2.6.5 Gener de 2025: 80è aniversari de l'alliberament d'Auschwitz.	- Programar una sèrie d'accions commemoratives. - Nombre d'entitats participants. - Nombre d'assistents als actes.
		2.2.6.6 5 de maig de 2025: 80è aniversari de l'alliberament de Mauthausen.	- Programar una sèrie d'accions commemoratives. - Nombre d'entitats participants. - Nombre d'assistents als actes.
		2.2.6.7 Febrer de 2026: 50è aniversari de la Vaga General Política a Sabadell	- Programar una sèrie d'accions commemoratives. - Nombre d'entitats participants. - Nombre d'assistents als actes.

El document electrònic ha estat aprovat. Mitjançant el codi de verificació segura 4K6J5J125J3K326D0XO8 pot comprovar la validesa de la firma electrònica dels documents signats al lloc web que li proporciona l'entitat emissora d'aquest document.

		2.2.6.8 Juliol de 2026: 90è aniversari de l'inici de la Guerra Civil.	- Programar una sèrie d'accions commemoratives. - Nombre d'entitats participants. - Nombre d'assistents als actes.
		2.2.7.1 Projecte *Stolpersteine*, del Memorial Democràtic de Catalunya.	- Manteniment de les stolpesteine. - Nombre de stolpersteine instal·lades durant el període del Pla. - Nombre d'accions educatives a l'entorn de les stolpersteine.
		2.2.7.2 Projecte "Pedres de memòria", en aquest cas amb llambordes dedicades a les víctimes mortals del franquisme.	- Nombre de pedres de memòria instal·lades durant el període del Pla. - Nombre d'accions educatives a l'entorn de les pedres de memòria.
		2.2.7.3 Judicis sumaríssims: organitzar un acte de reconeixement i reparació a les víctimes i familiars de les víctimes dels judicis sumaríssims del franquisme, a Sabadell.	- Celebració d'un acte commemoració. - Nombre d'entitats participants. - Nombre d'assistents. - Nombre de consultes rebudes sobre la llista de sumaríssims.
		2.2.7.4 Programa d'identificació genètica de la Generalitat de Catalunya.	- Celebració acte de presentació/divulgació. - Nombre d'entitats participants. - Nombre d'assistents. - Nombre de consultes rebudes sobre el banc d'ADN.
		2.2.7.5 Projecte "Audiències Memorials" de la Diputació de Barcelona.	- Acte "Audiències Memorial". - Nombre de testimonis. - Nombre d'assistents.
		2.2.7.6 Producció d'una exposició sobre	- Disseny i producció de l'exposició.

		el Tribunal d'Ordre Públic i la seva actuació sobre persones de Sabadell, que reculli també els testimonis d'aquestes persones.	- Disseny i producció de material audiovisual. - Inauguració de l'exposició. - Nombre de llocs on s'ha exposat. - Nombre de centres educatius que han visitat l'exposició. - Nombre de visitants.
		2.2.7.7 Actes de reconeixement als lluitadors antifeixistes de totes les èpoques, amb especial atenció als protagonistes de la lluita antifranquista els darrers anys del règim i la transició que encara viuen.	- Acte de reconeixement. - Nombre de testimonis. - Nombre d'assistents.
		2.2.7.8 Informació i retirada de les 33 plaques franquistes als edificis en coordinació i amb la gestió del departament d'habitatge i recuperar l'Informe sobre la permanència d'escuts, insígnies, plaques i altres objectes o mencions commemoratives d'exaltació, personal o col·lectiva, de la sublevació militar, de la Guerra Civil i de la repressió de la Dictadura a Sabadell.	- Retirada de les plaques.

El document electrònic ha estat aprovat. Mitjançant el codi de verificació segura 4K6J5J125J3K326D0XO8 pot comprovar la validesa de la firma electrònica dels documents signats al lloc web que li proporciona l'entitat emissora d'aquest document.

El document electrònic ha estat aprovat. Mitjançant el codi de verificació segura 4K6J5J125J3K326D0XO8 pot comprovar la validesa de la firma electrònica dels documents signats al lloc web que li proporciona l'entitat emissora d'aquest document.

		2.2.7.9. Incloure la perspectiva de la memòria democràtica en el reglament del Nomenclàtor en què actualment s'està treballant i incorporar una persona de la Taula Tècnica de Memòria Històrica a la Comissió del Nomenclàtor per representar aquest punt de vista.	- Inclusió de la perspectiva de memòria democràtica en el reglament del Nomenclàtor. - Inclusió d'un representant de la Taula Tècnica a la Comissió lde Nomenclàtor.
3. Feminització de la memòria pública.	3.1 Memòria institucional municipal.	3.1.2 Impulsar la consciència ciutadana sobre com s'ha construït una memòria institucional a partir d'un conjunt de referents àmpliament masculinitzat.	- Nombre d'accions relatives a la feminització de la memòria democràtica. - Nombre d'assistents a les accions.
		3.1.4 Encarregar un informe diagnosi específic que s'ocupi de marcar les insuficiències actuals de la presència de la memòria en femení a l'espai públic.	- Realització de l'informe diagnosi. - Nombre de nous noms en femení proposats.
	3.2 Memòria simbòlica a l'espai públic.	3.2.1 Mantenir i ampliar el programa de senyalització de l'espai públic amb la prioritat imprescriptible de feminitzar la memòria ciutadana.	- Enviament de l'informe diagnosi a la taula de nomenclàtor. - Nombre de propostes de senyalitzacions en femení de l'espai públic. - Nombre d'espais nomenats o reanomenats.

		3.2.2 Foment de la recerca i la divulgació en femení i en perspectiva de gènere a partir d'una priorització adequada de les accions futures de recerca i divulgació.	- Nombre d'estudis i recerques realitzades amb perspectiva de gènere. - Nombre d'estudis dedicats a dones.
		3.2.3 Recuperació de la memòria oral de les dones de Sabadell.	- Nombre de testimonis recollits per part de dones. - Nombre d'estudis fets a partir dels testimonis orals de les dones. - Nombre d'activitats dutes a terme sobre la recuperació de la memòria de les dones. - Nombre de testimonis, estudis i activitats sobre la recuperació de les dones del tèxtil. - Nombre de testimonis, estudis i activitats sobre la recuperació de les dones del moviment veïnal de Sabadell.

El document electrònic ha estat aprovat. Mitjançant el codi de verificació segura 4K6J5J125J3K326D0XO8 pot comprovar la validesa de la firma electrònica dels documents signats al lloc web que li proporciona l'entitat emissora d'aquest document.